דאם כן לכתוב רחמנא גבי מועד. וליכא למימר דכי כתב רחמנא דעהו אפס לפטור אפס להדיוט אהקדש קאתי ומועד דקאי קאי ולהכי לא כתביה גבי מועד [ה]דלא מייתיה רחמנא במועד אלא במקום שחייב אפס ולפטור לגמרי אשמיטת הדיוט אהקדש נמי לא אתי דל"ב לכתביה רחמנא גבי מועד דהוי רבותא טפי וגם ליכא למיטעי למדרשיה אלא לפטור וכ"ש אפס אלא ודאי מדלא כתב גבי מועד אלא רעהו למייב אפס אהקדש מק אלס ופ"ה אצא לפטור לגמרי אפס אהקדש אהדיוט וכיון דאפס פטור מועד נמי פטור וה"ק קרא רעהו הוא דלאכי אהדיוט אפס אהקדש פטור:

עמד והתיר ממונן לישראל. משמע דוקא בעניז זה שנגח [ב] שור שלנו שור שלאם ולמ"ד בפ' בתרא (לקמן דף קיג.) גזל כנעני אסור ניחא אלא למ"ד מותר קשה: **מפארן** הופיע ממונן לישראל. פי' הקונטרס אסיבב והחזיר התורה בכל התומות ולא קבלוה משמע אר"ל דבפארן נגלה לאומות וכן משמע במרגוס ירושלמי דמתרגם מטורא דגבלא אתגלי לבני ישמעאל ופארן ארץ ישמעאל היא כדכתיב בהגר ותשב במדבר פארן וברים משכת ע"ז (דף ב: ושם) [ג] אית דגרסי מאי בעי בשעיר מאי בעי בפארן וקשה דבשבת פ' ר"ע (ד' פט.) משמע דפארן הוא שיני דקתשיב ה' שמות שנקרא לו מדבר זין מדבר קדש מדבר פארן מדבר סיני מדבר קדמות וגלמה דמדבר סיני מדבר גדול ומלא אלא נקרא סיני ומלא אלא נקרא פארן וכל אמשה שמות דקתשיב בשבת שבת אמשה אלקים היו זו אכל אלא שמו נקרא כן ועוד"ג דקדרים השם לכל השמות אין להקפיד על זה ובאותו לא שאמו פארן נגלה לבני ישמעאל: **אלא** האדם. תימה הא אין עובדי כוכבים קבויין אלא כתנית בפ' המקבל (ב"מ קיד:) אמר רשב"י אין קבדי העובדי כוכבים מטמאים בהאל שנאמר אלא כי יומת בהאל אלא קבויים אלא ואין העובדי כוכבים קבויים אלא ובפ' נגו. ושם) [ד] פי' בקונטרס דר"מ להכא כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון בן יוחי בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סא. ושם) [ה] ורבינו אם מפרש דיש חילוק בין אלא להאלסד) תדע אלפרין ביבמות אקראי דבעיאת ולא פריך אקראי אתורה אלהאלסד והבהמה אלא ימלא בשה (שמות ט) אך אתם הוי קודם אתן תורה וא"ת א"כ הוה ליה למימר אלא [ו] ולא נאמר אלא אלאם אלא פירכא היא דהך בריית מתניא בא"כ וטובא הוא דאיכא חילוק בין אם למועד אבל כשאינו רעהו לא אהדיוט אהקדש חייב והקדש אהדיוט פטור:

עמד והתיר ממונן לישראל. משמע דוקא בעניז זה שנגח [ז] שור שלנו שור שלאם ולמ"ד בפ' בתרא (לקמן דף קיג.) גזל כנעני אסור ניחא אלא אבל כשאינו רעהו לא אהדיוט אהקדש חייב והקדש אהדיוט פטור: **מפארן** הופיע ממונן לישראל. פי' הקונטרס אסיבב והחזיר התורה בכל התומות ולא קבלוה משמע אר"ל דבפארן נגלה לאומות וכן משמע במרגוס ירושלמי דמתרגם מטורא דגבלא אתגלי לבני ישמעאל ופארן ארץ ישמעאל היא כדכתיב בהגר ותשב במדבר פארן וברים משכת ע"ז (דף ב: ושם) [ג] אית דגרסי מאי בעי בשעיר מאי בעי בפארן וקשה דבשבת פ' ר"ע (ד' פט.) משמע דפארן הוא שיני דקתשיב ה' שמות שנקרא לו מדבר זין מדבר קדש מדבר פארן מדבר סיני מדבר קדמות וגלמה דמדבר סיני מדבר גדול ומלא אלא נקרא סיני ומלא אלא נקרא פארן וכל אמשה שמות דקתשיב בשבת שבת אמשה אלקים היו זו אכל אלא שמו נקרא כן ועוד"ג דקדרים השם לכל השמות אין להקפיד על זה ובאותו לא שאמו פארן נגלה לבני ישמעאל: **אלא** האדם. תימה הא אין עובדי כוכבים קבויין אלא כתנית בפ' המקבל (ב"מ קיד:) אמר רשב"י אין קבדי העובדי כוכבים מטמאים בהאל שנאמר אלא כי יומת בהאל אלא קבויים אלא ואין העובדי כוכבים קבויים אלא ובפ' נגו. ושם) [ד] פי' בקונטרס דר"מ להכא כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון בן יוחי בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סא. ושם) [ה] ורבינו אם מפרש דיש חילוק בין אלא להאלסד) תדע אלפרין ביבמות אקראי דבעיאת ולא פריך אקראי אתורה אלהאלסד והבהמה אלא ימלא בשה (שמות ט) אך אתם הוי קודם אתן תורה וא"ת א"כ הוה ליה למימר אלא [ו] ולא נאמר אלא אלאם אלא פירכא היא דהך בריית מתניא בא"כ וטובא

דאם כן נכתוב קרא להאי דעהו גבי מועד: שור של ישראל שנגח שור של בנעני פטור: אמרי ממה נפשך אי רעהו דוקא דכנעני כי נגח דישראל נמי ליפטר ואי רעהו לאו דוקא אפילו דישראל כי נגח דכנעני נחייב א"ר אבהו אמר קרא [1]עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים ראה שבע מצות [ח] שקיבלו עליהם בני נח כיון שלא קיימו עמד והתיר ממונן לישראל [ט] רבי יוחנן אמר מהכא [2]הופיע מהר פארן מפארן הופיע ממונם לישראל תניא נמי הכי שור של ישראל שנגח שור של בנעני פטור שור של בנעני שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם שנאמר עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים ואומר הופיע מהר פארן מאי ואומר וכי תימא האי עמד וימודד ארץ מבעי' ליה לכדרב מתנה וכדרב יוסף ת"ש הופיע מהר פארן מפארן הופיע ממונן לישראל מאי דרב מתנה דא"ר מתנה עמד וימודד ארץ ראה וכו' מה ראה ראה שבע מצות שנצטוו עליהן בני נח ולא קיימום עמד והגלה אותם מעל אדמתם ומאי משמע דהאי ויתר לישנא דאגלויי הוא כתיב הכא ויתר גוים וכתיב התם [3]לנתר בהן על הארץ ומתרגם לקפצא בהון על ארעא מאי דרב יוסף [י]דא"ר יוסף עמד וימודד ארץ ראה וכו' מה ראה ראה שבע מצות שקיבלו עליהם בני נח ולא קיימום עמד והתירן להם איתגורי אתגר א"כ מצינו חוטא נשכר אמר מר בריה דרבנא לומר שאפילו מקיימין אותן אין מקבלין עליהן שכר ולא [כ]והתניא [כא]ר"מ אומר מנין שאפילו נכרי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול ת"ל [4]אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים ולוים וישראלים לא נאמר אלא אדם הא למדת שאפילו נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול אמרי אין מקבלים עליהן שכר במצווה ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה [כב]דא"ר חנינא [כג]אגדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה: ת"ר וכבר שלחה מלכות רומי' [כד] שני סרדיוטות אצל חכמי ישראל למדונו תורתכם קראו ושנו ושלשו בשעת פטירתן אמרו להם דקדקנו בכל תורתכם ואמת הוא חוץ מדבר זה שאתם אומרים שור של ישראל שנגח שור של בנעני פטור של בנעני שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם ממ"נ אי רעהו דוקא אפילו דכנעני כי נגח דישראל ליפטר ואי רעהו לאו דוקא אפילו דישראל כי נגח דכנעני לחייב ודבר זה אין אנו מודיעים אותו למלכות [כה] רב שמואל בר יהודה שכיבא ליה ברתא אמרו ליה רבנן לעולא קום ניזל נינחמיה אמר להו מאי אית לי גבי נחמתא דבבלאי דגידופא הוא דאמרי מאי אפשר למיעבד הא אפשר למיעבד עבדי אזל הוא לחודאי גביה א"ל [5]ויאמר ה' [ט](אל משה) אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות אלא נשא משה ק"ו בעצמו אמר ומה מדינים שלא באו אלא לעזור את מואב אמרה תורה [6]צרור את המדינים והכיתם אותם

מואבים

קראו ושנו ושלשו. וא"ת והא אמרינן בחגיגה (דף יג.) המלמד תורה לעובד כוכבים עובר בעשה דמגיד דבריו ליעקב (תהלים קמז) וי"ל דבעי"כ עשו ע"פ דברי המומחין ולא נתחייבו למסור עלמן אי נמי עשו עלמם גרים כדאמי' בספרי דפרשה אף חובב עמים: **נשא** משה קל וחומר. אור"ת ללמו דוקא אלא כלומר עתיד משה ליטא ק"ו אם לא שהזהירו הכתוב תחילה דקודם נאמר אל תלה את מואב ממה שנאמר צרור את המדינים והכיתם אותם כדדרשינן עתה ילחמו אלא היה מתיירא אלא אלא מלחיכה בעלמא אלא היו מותרין אלא בחגיגה וקרא דמדין אחר מעשה דבלק היה והא דקאמר נמי הקדום צרוך הוא למשה לא כשעלתה על דעתך ללו דוקא הקשה הר"י אלחנן דהכא משמע לאחר שנאמר צרור את המדינים עליין היו מוזהרין אלא אלא לגור

ז) ע"ז נ:, ב) ע"ז ג. סנהדרין נט., ג) [ער' תוס' יבמות סא. ד"ה ואין וכ"כ בסנהדרין נט. ויש ספריס דגר' ר' יומיי], ד) לקמן פז. ע"ז ג. קדושין לא., ה) [ער' תוס' קדושין לא. ותוס' ע"ז ג. ד"ה גדול], ו) [נסמ"ג: הרכשעכ], ז) [ל"ל אלא], ח) [ע"ז ג:], ט) רש"י ד"ה שור שלאם שור שלנו כי' וכמ"ש מהרש"ג דמ"ל להגיה לכוונת התוספות הוא לבעיז נגיחה דוקא מותר גזל כנעני ונקט רישא למילתא דמתיר. [ועי' מהרש"ג ומהר"ס]. י) [ד"ה מפארן, כ) [ד"ה אלא אלא], ל) [ד"ה ואין], מ) ל"ל לא, נ) [ער' תוס' יבמות סא. ד"ה ואין ומ"ש אם על הגליון].

תורה אור השלם

1. עָמַד וַיְמַדֵּד אָרֶץ רָאָה
וַיִּתַּר גּוֹיִם וַיִּתְפֹּצְצוּ הָרְרֵי
עַד שָׁחוּ גִּבְעוֹת עוֹלָם
הֲלִיכוֹת עוֹלָם לוֹ:
חבקוק ג ו

2. וַיֹּאמַר יְיָ מִסִּינַי בָּא
וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ
מֵהַר פָּארָן וְאָתָה
מֵרִבְבֹת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ
דָּת לָמוֹ: דברים לג ב

3. אַךְ אֶת זֶה הָאֹכְלוּ
מִכֹּל שֹׁרֵץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ
עַל אַרְבַּע אֲשֶׁר לוֹ
כְרָעַיִם מִמַּעַל לְרַגְלָיו
לְנַתֵּר בָּהֶן עַל הָאָרֶץ:
ויקרא יא כא

4. וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי
וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
אֹתָם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם אֲנִי
יְיָ: ויקרא יח ה

5. וַיֹּאמֶר יְיָ אֵלַי אַל
תְּצַר אֶת מוֹאָב וְאַל
תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא
אֶתֵּן לְךָ מֵאַרְצוֹ יְרֻשָּׁה כִּי
לִבְנֵי לוֹט נָתַתִּי אֶת עָר
יְרֻשָּׁה: דברים ב ט

6. צָרוֹר אֶת הַמִּדְיָנִים
וְהַכִּיתֶם אוֹתָם:
במדבר כה יז

גליון הש"ס

תום' ד"ה דא"ב כו' דלא חייביה רחמנא במועד. עי' לקמן דף מב ע"ב תוס' ד"ה כתב:

מוסף רש"י

מפארן הופיע ממונם לישראל. הופיע והפקיד ממונם לישראל (ברכות לג.). **עמד והתירן להם.** נתן ויתר גוים, נתלה בעיניו ויבר לסתירין (ע"ז ב:). **אין מקבלין עליהן שכר.** התורה זו לא טובתם היא אלא אתן מלוין לקיימן ואם יקיימו יקבלו שכר (שם ג. ועי"ש ו.). **אלא אדם.** ר"מ לית ליה אתם קרויים אלא ולא עובדי כוכבים קרויין אלא, וכ"ש היא דלכם לה במסכת יבמות (שם.) (סנהדרין נט.). **למדונו תורתכם.** שאתם לומדים במשנה (רש"י בת"י).

שיטה מקובצת

א) ראה שבע מצות וכו'. משמע דכל שמקיימין שבע מצות דינם אצלנו כדיננו אצלם. ומעתה אין צריך לומר באומות הגדודות בדרכי תורת ונמוסים (מאירי ז"ל): **ב)** ממונן לישראל. כלומר ראה שאכזרים ולב רע להם וחשודים על כל שהן מצוינן משבע מצות וכ"ש שאינן מצרים בצרת אחיהם לפיכך קנסם הכתוב כדי שישמרו שוריהן וכ"ז לא דברו אלא על ד' אומות דכתיב בהו לא תחי' כל נשמה כו' (ה"ר יהונתן ז"ל): **ג)** ודבר זה אין אנו מודיעים למלכות. כ"ז מדברי הסרדיוטות הוא כלומר ובדבר הזה נעשה חסד עמכם שלא להודיעו למלכות (תלמיד הר"פ ז"ל): **ד)** בין אדם להאדם. והיינו טעמא דהאדם הוי מיעוט אחר מיעוט אדם הוי מיעוט האדם הוי מיעוט כאומר המיושר שבאדם כמו הירך המיומנת שבירך ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות (הרא"ש ז"ל):

רבינו חננאל

שלחה מלכות הרשעה שני סרדיוטאות אצל חכמי ישראל. פי' שרים ממונים לעשות דין מהדיוטות.

יז א מיי' פ"ו מהלכות ת"ת הלכה יג סמג עשין יב טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף ו:

HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.